ऋभवश्च रथकाराः · अपि च तं नेमिमृभवो यथेति च ये नेमिं नमन्ति ते ऋभव इत्युच्यन्ते रथकाराश्च नेमिं नमन्ति · तस्माद्त्रैवर्णिकानामशूद्राणामेतदाधानमिति शबरस्वामिनः ॥ ॥ ननु विद्याभावेन सौधन्वनानामसमर्थतयानधिकारात् त्रैवर्णिक एवावयवव्युत्पत्त्या रथकारशब्देन किमिति न गृह्यते · सोऽपि हि रथकारो भवति · तस्य चाधानं प्राप्तमेवानूद्य ऋतुमात्रविधानाल्लाघवं भवति जात्यन्तरे तु विशिष्टविधानाद्गौरवं स्यादित्याशङ्कायामुत्तरमाह ·

नाभावादिति वात्स्यः ॥ ११ ॥ वात्स्य ऋषिरित्याह · न त्रैवर्णिको रथकारः · कुतः · अभावात् त्रैवर्णिकस्य रथकारस्याभावात् · कथमभावः यौगिकोऽयं शब्दो रथं करोतीति रथकार इति · तेन यावत्कालं रथकरणसम्बन्धस्तावत्कालं रथकार इत्युच्यते न सर्वदा · अतस्त्रैवर्णिकस्य रथकारस्याभावाद्विद्यारहितस्यापि ऋभुसौधन्वनसावतापरपर्यायस्य जात्यन्तरस्य वृद्धावगतस्य वचनादाधानेऽधिकारो भवति ॥ अत्र पार्थसारथिमिश्रा आहुः [१] रथकारस्यैव ऋभुसौधन्वनसावताख्यपरनामधेयस्याधानान्तरं वर्षासु विधीयते वचनात् न हि वचनस्य किंचिदशक्यमस्ति · तेन तावद्वृद्धिबलेन योगं बाधित्वा सौधन्वनानामाधाने विहिते तद्बलेनैव यथाकथंचित्तन्मात्रौपयिकं विद्यार्जनमपि विनोपनयनमाक्षिप्यते · स्वाध्यायविहिताध्ययनाङ्गत्वादुपनयनस्य रथकारस्य तदभावादाधानविधिनैव विद्यार्जनमाक्षिप्यते · न चास्याधानसम्भवेऽपि क्रत्वधिकारः सम्भवति

---

१) This quotation is not taken from the Çâstradîpikâ of that author, where we read only the following words: वसन्ते ब्राह्मणोऽग्निमादधीत ग्रीष्मे राजन्यः शरदि वैश्य इति विधाय श्रूयते वर्षासु(!) रथकार आदधीतेति · तत्किं ब्राह्मणादीनामेव रथकरणे निमित्ते वर्षाविध्यर्थम् उत रथकारसंज्ञिकस्यावान्तरवर्णस्याधानान्तरविधानमिति संशये द्विजातीनां विद्वत्वात्कालमात्रविधाने च लाघवात्तेषामेव कालविधिर्नाविदुषोऽवान्तरवर्णस्य विशिष्टाधानविधिरिति प्राप्ते वृद्धिबलेन योगबाधाद्वचनबलाच्चाविदुषोऽप्यधिकारप्रतीतेरविघाता(?) ऋभूणां वेति च मन्त्रवर्णादृभुसौधन्वनपर्यायस्यावान्तरवर्णस्य रथकारस्येदमाधानं विधीयते· This being all Pârthasârathimiçra says there, the total difference of the two texts infers, that the quotation as given by Deva is taken from an other hitherto unknown work of Pârthasârathimiçra, I mean the Tantraratna, which is quoted so often by Deva, though once only (at ७. १. २.) under his name as the author's.